

A l'entorn del mot «guirra», que vol dir «ovella»

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 25-12-2014

En un viatge al País Valencià, en Jordi Bilbeny va sentir parlar en Paco Esteve de les guirres, unes ovelles de llana rogenca. Aquí intenta explicar breument l'origen del mot

Penso que la paraula GUIRRA, emprada per designar una ovella, si bé d'un color rogenca, que es fa servir a Alcoi i terres circumdants, ha de tenir una relació directa amb els mots èuskars AKER o AKERRA, que vol dir boc. Ja sé que boc i ovella són dues coses diferents, però la família lèxica sovint acompanya una família animal, com gall, gallina, gall d'indi, gall fer, tot i que no formin part de la mateixa raça.

En euskera tenim un camp lèxic abundós relacionat amb el morfema -KR- i el boc.

Us l'exposo tot seguit:

AKER, amb el diminutiu KO fa AKERKO, que vol dir cabrit; tenim AKERKI (carn de boc); amb BIZAR (barba) hi ha AKER-BIZAR, que significa pereta, barba de boc; amb GIZON (home) es crea AKER-GIZON, sàtir (literalment, home-boc); amb MEZA (missa) es crea AKERMEZA, missa negra, perquè la missa negra, tal com històricament sabem, era presidida i dita per un déu-boc. Finalment, tenim un verb, AKERTU, que vol dir "cobrir el boc la femella".

Fixeu-vos, doncs, que tot el que fa referència al boc està creat a partir de KR i que, precisament GUIRRA és un mot construït sobre el grup consonàntic GR, i que GR i KR són un mateix so, si bé un presenta la forma sonora (GR) i l'altra, la sorda (KR). Sense oblidar que és una constant fonètica en català que la /e/ es tanqui en /i/ i que, en conseqüència, és perfectament coherent que AKERRA esdevingui AKIRRA i d'aquí AGUIRRA i, finalment, GUIRRA, llevat del cas que GUIRRA/KIRRA fos la forma primigènica i que l'euskera més modern hi acabés afegint la A inicial.

GUIRRA, per tant, seria una evidència més de la relació del precatalà amb l'euskera. Es podria interpretar que GUIRRA és la forma femenina i AKERRA la masculina. Però, de fet, l'euskera no té gènere, i un mateix mot tant

designa el mascle com la femella.

La qual cosa explicaria, de retruc, per què la forma basca sorda AKERRA fa referència al mascle i la forma catalana sonora GUIRRA designa una femella. Perquè sobre un mateix mot preromà es poden donar dos gèneres diferents a les llengües neollatines.

Per acabar de veure del tot que GUIRRA ha d'estar relacionat amb l'euskera AKER/AKERRA, cal tenir present que també sobre l'arrel KR hi ha en català, i en d'altres llengües dites romàniques, un altre mot animal dels ovins: CORDER (KR-DR). Com que sé que DR i TR són formes també de diminutiu, i com que ara ja som plenament conscients que la paraula corder té la mateixa arrel que AKER (KR), un CORDER seria un animal de la família dels bocs, però més petit. I, efectivament, és així.

Jordi Bilbeny